

Lesné hospodárstvo a trvalo udržateľný rozvoj

Lesné hospodárstvo prešlo za posledné roky výraznými zmenami. Predstavuje jedno z dôležitých odvetví ovplyvňujúcich ekonomický, sociálny a environmentálny aspekt udržateľného rozvoja spoločnosti. Vonkajšie a vnútorné podmienky ovplyvňujúce stav lesov a rozvoj lesného hospodárstva sú základnými limitujúcimi faktormi ďalšieho manažmentu a politiky SR v oblasti lesníctva.

Slovenská republika, ako členská krajina medzinárodných organizácií či zoskupení štátov zameraných na trvalo udržateľný rozvoj, sa zaviazala k plneniu povinností vyplývajúcich z členstva v týchto organizáciách, alebo sa dobrovoľne prihlásila k plneniu nezáväzných dohôd. Členstvo v OSN, OECD a EÚ na jednej strane vytvára veľký priestor pre uplatnenie sa a presadzovanie záujmov štátu na ovplyvňovaní rozvoja v medzinárodnom meradle, zároveň však zaväzuje k plneniu dohodnutých postupov, rezolúcií, nariadení, smerníc či rozhodnutí. Tieto záväzky predstavujú vonkajší rámec lesníckej politiky SR.

Rozhodujúcim dokumentom ovplyvňujúcim lesnícku politiku členských štátov EÚ je **Akčný plán Európskej únie v oblasti lesného hospodárstva**. Vychádza a zohľadňuje Správu Európskeho parlamentu o implementácii stratégie EÚ v oblasti lesného hospodárstva a súvisiace správy Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru a Výboru regiónov. Zároveň deklaruje základné rámce aktivít členských štátov EÚ v lesnom hospodárstve a je nástrojom koordinácie národných politík v tejto oblasti. Akčný plán predstavuje komplexný dokument, stanovujúci zásady, ciele a rámcové opatrenia rozvoja lesného hospodárstva s orientáciou na zlepšovanie trvalo udržateľného spravovania lesov a uplatňovanie polyfunkčnej úlohy lesov. Zásadami tohto strategického dokumentu sú rešpektovanie rastúceho významu globálnych a medziodvetvových problémov v lesníckej politike a z toho vyplývajúca požiadavka prepojenosti a koordinácie s inými politikami, koncepciami a akčnými plánmi, zlepšenie konkurencieschopnosti lesníckeho sektora a riadenie lesníctva v rámci Spoločenstva, uplatňovanie princípu subsidiarity a vypracovanie a realizácia národných programov pre lesy ako základného rámca implementácie medzinárodných záväzkov v oblasti lesníctva.

Samostatnú časť predstavujú ciele akčného plánu, ktoré v plnej miere rešpektujú deklarovaný pojem „lesy pre spoločnosť“, pod ktorým sa rozumie dlhodobé polyfunkčné lesníctvo, vytvárajúce podmienky pre uspokojovanie spoločenských potrieb súčasných a budúcich generácií a poskytujúce hospodárske, ekologické, sociálne a kultúrne prínosy.

Akčný plán EÚ je základným dokumentom ovplyvňujúcim lesnícku politiku SR v nasledujúcom období z **medzinárodného hľadiska**. Z **vnútorných podmienok** je určujúcim predovšetkým **súčasný stav lesov a lesného hospodárstva** na Slovensku, a to výmera lesných pozemkov a jej vývoj, biologická rozmanitosť a jej vplyv na stabilitu lesov, chránené územia národného významu a chránené územia v sieti NATURA 2000, zásobu dreva, ťažbu dreva a trendy ich vývoja, obnovu lesných porastov, ochranu a ošetrovanie mladých lesných porastov, ekonomiku lesného hospodárstva, sociálne aspekty, podiel lesného hospodárstva na ekonomike SR a v neposlednom rade vlastnícke vzťahy k lesným pozemkom.

Výmera lesných pozemkov, ako aj výmera porastovej pôdy sa dlhodobo zvyšuje. V roku 2006 výmera lesných

pozemkov dosiahla 2 007 tis. ha a porastovej pôdy 1 932 tis. ha. Lesnatosť, ako percentuálny podiel celkovej výmery lesných pozemkov z celkovej výmery Slovenska, bola približne 41 %. Z dôvodu narastajúcich požiadaviek na zabezpečovanie verejnoprospešných funkcií lesov podiel hospodárskych lesov 67,5 % v porovnaní so stavom v minulosti klesá. Zvyšuje sa výmera ochranných lesov 17,0 % a lesov osobitného určenia 15,5 %, ktoré plnia najmä

ekologické a sociálne funkcie. Biologická rozmanitosť zvyšuje statickú aj ekologickú stabilitu lesov. Ihličnaté porasty zaberajú približne 30,8 %, listnaté 49,7 % a zmiešané porasty 18,9 % z celkovej výmery lesných porastov.

Lesné ekosystémy sú významnou súčasťou chránených území podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Ich celková výmera je v súčasnej dobe 1 134,94 tis. ha vrátane ochranného pásma, čo predstavuje 23,1 % územia Slovenska. Lesnatosť chránených území v 2. - 5. stupni ochrany je 72,6 %. Nezávisle od národnej sústavy sa v rámci európskej sústavy, osobitne chránených území – NATURA 2000, pripravuje vyhlásenie **území európskeho významu a chránených vtáčích území**. Po ich vyhlásení sa výmera osobitne chránených území ešte zvýši.

Zásoba dreva v lesných porastoch sa zvyšuje a v roku 2006 dosiahla 443,8 mil. m³ hrubiny bez kôry. Priemerná zásoba na ha je 231 m³. Na zvyšovaní zásob dreva sa podieľa najmä nadnormálne plošné zastúpenie 50 až 100-ročných lesných porastov. Ťažba dreva má zvyšujúcu tendenciu. V roku 2000 dosiahla objem približne 6,2 mil. m³, v roku 2003 približne 6,6 mil. m³, v roku 2004 viac ako 7,2 mil. m³ a v roku 2005 až 10,2 mil. m³, čo je najvyšší ročný objem ťažby v celej histórii lesného hospodárstva na Slovensku. Tento nárast ťažby dreva v roku 2005 bol spôsobený spracovávaním kalamitného dreva po veternej smršti z novembra 2004. Z dôvodu veľkého rozsahu náhodných ťažieb dochádza k prekročovaniu ročného objemu celkovej plánovanej ťažby, a to do roku 2004 v priemere o 11 %, čo má nepriaznivý vplyv na budúce ťažbové možnosti. Ďalšou príčinou je aj neuspokojivý zdravotný stav lesov vyplývajúci najmä z vysokých imisných záťaží a následného zníženia odolnostného potenciálu lesa, najmä ihličnatých porastov s prevládajúcim zastúpením smreka. Tieto skutočnosti vytvárajú základný rámec **Národného lesníckeho programu**, ktorý predstavuje novú lesnícku politiku SR, odpovedajúcu medzinárodným trendom v lesníctve. Stanovuje **strategické ciele a priority**, ku ktorým sú zadefinované **rámcové ciele**.

Strategický cieľ 1: Podpora ekologického obhospodarovania lesov

• **Priorita 1: Podporovať prírodu blízke hospodárenie v lesoch**

Úlohou je dosiahnutie vhodnej druhovej, vekovej a priestorovej štruktúry lesných porastov. Hlavnými prob-

Foto: Vladimír Čaboun

lémami v tejto oblasti sú predovšetkým nepriaznivá veková a priestorová štruktúra lesov pri relatívne vhodnom drevinovom zložení, relatívne vysoký podiel nestabilných ihličnatých porastov (približne 30 %), nepriaznivý zdravotný stav lesov, najmä ihličnatých drevín a vysoký rozsah náhodných ťažieb, ktoré znemožňujú uplatňovanie obnovných rubov podrastového hospodárskeho spôsobu v dostatočnom rozsahu. Z hľadiska riešenia bude potrebné predovšetkým pestovanie zdravých, ekologicky stabilných a biologicky diverzifikovaných lesných ekosystémov, vypracovanie stratégie prírode blízkeho a ekonomicke efektívneho pestovania lesov a v spolupráci s MŽP SR, vytváranie zdrojov na realizáciu prírode blízkeho obhospodarovania lesov, v ktorých je prioritná funkcia ochrany prírody v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

• **Priorita 2: Podporovať rozvoj a využívanie environmentálne vhodných technológií a techniky**

Súčasná strojno-technologická vybavenie organizácií hospodáriacich v lesoch prevažne nezodpovedá potrebám rozvoja moderných environmentálne priaznivých technológií. Preto je nevyhnutné sústrediť pozornosť na zvyšovanie technickej a technologickej úrovne lesného hospodárstva pri rešpektovaní zásady minimálneho poškodenia porastu, pôdy, vody a ovzdušia, zabezpečenie priaznivých pracovných podmienok, predovšetkým v ťažbovo-výrobnom a dopravnom procese a dopravné sprístupnenie lesov, umožňujúce rozšírenie uplatňovania technológií maximálne šetriacich prírodné prostredie.

• **Priorita 3: Podporovať zachovanie, zlepšovanie a zvyšovanie biodiverzity**

Doteraz uplatňované spôsoby hospodárenia v lesoch SR umožnili zachovanie hodnotných spoločenstiev a prírode blízkeho ekosystémov, ktoré sa stali súčasťou osobitne chránených území. Za dôležité treba považovať absenciu systému finančného zabezpečenia spoločenskej objednávky na prírodno-ochranné a ďalšie ekologické a sociálne funkcie lesov a služby lesného hospodárstva. Rešpektujúc tento stav je nevyhnutné v odôvodnených prípadoch realizovať opatrenia na zlepšovanie biologickej rozmanitosti v lesoch s prevládajúcimi ekologickými a sociálnymi funkciami pri súčasnom zachovaní biologickej rozmanitosti a vytvoriť právne, technické a ekonomické predpoklady na zabezpečovanie diferencovanej

starostlivosti o lesné ekosystémy v chránených územiach v závislosti od ich prirodzenosti a zachovalosti.

Strategický cieľ 2: Zlepšovanie a ochrana životného prostredia

• *Priorita 1: Zmierňovať dosahy zmeny klímy a podporovať prispôsobovanie lesov účinkom klimatickej zmeny*

Lesné ekosystémy môžu absorbovaním kyslíčnika uhlíčitého a jeho uskladnením vo vegetácii a v pôde významne ovplyvňovať priebeh a rozsah klimatickej zmeny, a to aj prostredníctvom zvyšovania existujúcich zásob uhlíka v lesných ekosystémoch a podporou využívania biomasy a drevných produktov. Realizáciou vhodných lesníckych adaptačných a mitigačných opatrení na viazanie uhlíka môže lesné hospodárstvo významne prispieť k plneniu záväzkov vyplývajúcich z Kjótskeho protokolu. Do budúcnosti je nevyhnutné zvyšovanie zásob uhlíka v lesných ekosystémoch prostredníctvom realizácie lesníckych opatrení.

• *Priorita 2: Zvýšiť ochranu lesov*

Dôsledkom pôsobenia škodlivých činiteľov sú náhodné ťažby dreva, ktoré majú od roku 1950 stúpajúcu tendenciu. Na náhodných ťažbách sa najviac podieľajú abiotické škodlivé činitele, následne biotické a antropogénne. Veľmi závažným problémom je znižujúca sa vitalita niektorých drevín označovaná ako „hromadné hynutie“. V minulosti to bola jedľa, brest a dub, dnes je to najmä smrek, ktorého hromadné odumieranie patrí v súčasnosti medzi najväčšie problémy lesného hospodárstva. Vytvorenie efektívneho systému tvorby, financovania a realizácie projektov ozdravných opatrení a ochrany lesa je nevyhnutným predpokladom pre zlepšenie zdravotného stavu, zvýšenie odolnostného potenciálu a stability lesov.

• *Priorita 3: Rozvíjať monitoring lesov*

Informácie o stave a vývoji lesa tvoria východiská pre rozhodovacie, plánovacie, kontrolnú a prognostickú činnosť na rôznych úrovniach riadenia nielen v lesnom

hospodárstve, ale aj vo všetkých s ním súvisiacich odvetviach. Na Slovensku sa pre potreby sledovania stavu a vývoja lesa v súčasnosti používajú hospodársko-úpravnicke zisťovanie a prieskum ekológie lesa, monitoring zdravotného stavu lesov a Národná inventarizácia a monitoring lesov SR. Rozvíja sa intenzívna medzinárodná spolupráca s cieľom umožnenia agregácie a vzájomnej porovnateľnosti informácií o lesoch na celoeurópskej úrovni. Z uvedeného vyplýva požiadavka na realizáciu komplexného systému inventarizácie a monitoringu všetkých zložiek a funkcií lesných ekosystémov zosúladeného s postupmi, technológiami, potrebami a požiadavkami prebiehajúceho celoeurópskeho procesu a požiadavka globálneho integračného procesu a dôsledného riadenia informačných tokov a štandardizácie informácií v informačnom systéme lesného hospodárstva.

Strategický cieľ 3: Zlepšovanie kvality života

• *Priorita 1: Zachovávať a zlepšovať ochranné funkcie lesov*

Na ochranu infraštruktúry a obhospodarovaných prírodných zdrojov pred pôsobením nepriaznivých činiteľov sa na Slovensku vyhlasujú ochranné lesy a lesy osobitného určenia s prevládajúcimi mimoprodukčnými funkciami. Lesné porasty v 7. a 8. vegetačnom stupni slúžia na ochranu nižšie položených pozemkov pred lavínami. Dôležité sú tiež ekologické funkcie protierózna a vodohospodárska. Za najväčšie problémy možno považovať utlmenie činnosti lesnícko-technických meliorácií a zahrádzania bystrín z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov, chradnutie a devastácia vybudovaných diel a brehových koridorov, chýbajúce mechanizmy a absencia platieb za zvýšené náklady a obmedzenie vlastníkov lesov vo verejnom záujme. Odstránenie týchto problémov vyžaduje zabezpečenie maximálnej funkčnej účinnosti lesov s prevládajúcimi ochrannými funkciami prostrednic-

tvom udržania a zlepšovania ich vitality a stability, zdokonaľovanie metód identifikácie, kvantifikácie a finančného oceňovania ochranných funkcií lesov.

• *Priorita 2: Zvyšovať príspevok lesov a lesníctva do rozvoja ekonomiky vidieka*

Popri tradičnom zdroji príjmov z drevných produktov je potrebné realizovať opatrenia zamerané na zvyšovanie zamestnanosti a príjmov diverzifikáciou lesníckych a nelesníckych činností, ako aj aktivít realizovaných v rámci súvisiacich odvetví. Za rozhodujúce oblasti sa považujú predovšetkým cestovný ruch, energetika a životné prostredie. Nedostatkom je predovšetkým relatívne malý podiel tržieb za nedrezné produkty a služby z mimoprodukčných funkcií lesa a diverzifikovaných činností na vidieku, nízke zhodnocovanie a spracovanie miestnych prírodných zdrojov a surovín, nerozvinutý systém poradenstva pre malé a stredné podnikanie na vidieku a z toho vyplývajúca nízka miera využívania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ na podporu podnikania a diverzifikáciu činností na vidieku.

Strategický cieľ 4: Zvyšovanie dlhodobej konkurencieschopnosti

• *Priorita 1: Zvýšiť dlhodobú konkurencieschopnosť a ekonomickú životaschopnosť multifunkčného lesníctva*

Pre ekonomickú stabilitu odvetvia je nevyhnutné udržanie rovnováhy pri zabezpečovaní ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií lesov. Jedným z dlhodobých pilierov konkurencieschopnosti lesného hospodárstva je rast jeho ekonomickej efektívnosti zvyšovaním prírodného potenciálu a rozvojom racionálnych technológií a ľudských zdrojov. Negatívom je pokles rentability lesných podnikov z realizácie drevoprodukčnej funkcie lesov, nedostatočná kompenzácia náhrad za obmedzenie vlastníckych práv, nedostatočné uplatňovanie nových, výkonných, environmentálne priaznivých technológií pri lesníckych činnostiach, ako aj nízky stupeň akceptácie princípov

Akčný plán Európskej únie v oblasti lesného hospodárstva

Akčný plán Európskej únie v oblasti lesného hospodárstva bol prijatý 15. júna 2006. Jeho všeobecným cieľom je podporovať a zlepšovať trvalo udržateľnú správu lesov a polyfunkčnú úlohu lesov.

Akčný plán pokrýva časový horizont rokov 2007 – 2011 a pozostáva zo súboru kľúčových činností, ktoré Európska komisia navrhuje realizovať v spolupráci s členskými štátmi. Poukazuje sa v ňom aj na ďalšie opatrenia, ktoré môžu členské štáty vykonať podľa svojich konkrétnych podmienok a priorit, s podporou existujúcich nástrojov Spoločenstva, i keď realizácia môže vyžadovať aj vnútroštátne nástroje.

Vo väzbe na tento všeobecný cieľ má akčný plán tieisto štyri hlavné ciele a príslušné opatrenia:

1. Zvyšovanie dlhodobej konkurencieschopnosti

Cieľ: Zvýšiť dlhodobú konkurencieschopnosť lesníckeho sektora a zlepšiť trvalo udržateľné využívanie lesníckych výrobkov a služieb.

Kľúčové opatrenie 1: Preskúmanie účinkov globalizácie na hospodársku životaschopnosť a konkurencieschopnosť lesníctva v EÚ

Kľúčové opatrenie 2: Podporiť výskum a technologický rozvoj na zlepšenie konkurencieschopnosti lesníckeho sektora

Kľúčové opatrenie 3: Výmena a hodnotenie skúseností s oceňovaním a obchodovaním s nedreveným lesníckym tovarom a službami

Kľúčové opatrenie 4: Podpora využívania lesnej biomasy na výrobu energie

Kľúčové opatrenie 5: Podpora spolupráce medzi vlastníckmi lesov a zlepšenie vzdelávania a prípravy v oblasti lesníctva

2. Skvalitňovanie a ochrana životného prostredia

Cieľ: Udržiavať a príslušne zlepšovať biodiverzitu, viazanie uhlíka, integritu, zdravie a odolnosť lesných ekosystémov vo viacerých geografických meradlách.

Kľúčové opatrenie 6: Napomáhať plneniu záväzkov EÚ podľa UNFCCC (Rámcový dohovor o zmene klímy) a jeho Kjótskeho protokolu v súvislosti so zmierňovaním zmeny klímy a podporiť prispôsobovanie účinkom klimatickej zmeny

Kľúčové opatrenie 7: Prispieť k dosiahnutiu prehodnotených cieľov Spoločenstva v oblasti biodiverzity na rok 2010 a po ňom

Kľúčové opatrenie 8: Pracovať na vytvorení európskeho systému pre monitorovanie lesov

Kľúčové opatrenie 9: Zvýšenie ochrany lesov v EÚ

3. Prispievanie ku kvalite života

Cieľ: Prispieť ku kvalite života zachovaním a zlepšovaním sociálnych a kultúrnych dimenzií lesov

Kľúčové opatrenie 10: Podpora ekologického vzdelávania a informácií

Kľúčové opatrenie 11: Zachovávať a zlepšovať ochranné funkcie lesov

Kľúčové opatrenie 12: Preskúmať potenciál mestských a prímestských lesov

4. Podpora koordinácie a komunikácie

Cieľ: Zlepšiť koherentnosť a medzisektorovú spoluprácu za účelom vyváženého hospodárskych, ekologických a sociálno-kultúrnych cieľov na viacerých organizačných a inštitucionálnych úrovniach.

Kľúčové opatrenie 13: Posilniť úlohu Stáleho lesníckeho výboru

Kľúčové opatrenie 14: Posilniť koordináciu medzi oblasťami politiky v záležitostiach súvisiacich s lesníctvom

Kľúčové opatrenie 15: Uplatňovať otvorenú metódu koordinácie v štátnych programoch pre oblasť lesného hospodárstva

Kľúčové opatrenie 16: Posilniť postavenie profilu EÚ v medzinárodných procesoch súvisiacich s lesníctvom

Kľúčové opatrenie 17: Podporovať využívanie dreva a iných lesníckych výrobkov z lesov pod trvalo udržateľnou správou

Kľúčové opatrenie 18: Zlepšiť výmenu informácií a komunikáciu.

Akčný plán je rozložený na päť rokov (2007 – 2011). Strednodobé hodnotenie sa bude konať v roku 2009 a konečné hodnotenie v roku 2012. V roku 2012 bude Rade a Európskemu parlamentu predložená správa o implementácii akčného plánu. Spolupráca so zainteresovanými stranami na implementácii akčného plánu na úrovni Spoločenstva sa bude usmerňovať prostredníctvom Poradnej skupiny pre lesníctvo a korok. Stály lesnícky výbor bude koordinácnym orgánom medzi Komisiou a členskými štátmi na implementáciu akčného plánu a aktívne sa bude zúčastňovať na strednodobom a konečnom hodnotení.

Pozn.: Materiál v plnom znení je možné nájsť na adrese: http://ec.europa.eu/agriculture/fore/action_plan/index_en.htm

a špecifiká multifunkčného hospodárenia v lesoch inými odvetvami. Zvyšovanie ekonomickej efektívnosti výrobného procesu je potrebné zabezpečiť optimalizáciou plánovacích, rozhodovacích, marketingových a inovačných postupov. Za rovnako opodstatnené možno považovať komplexné zhodnotenie vplyvu chránených území národného významu a navrhovanej sústavy území európskeho významu a vtáčích území (ich prehodnotenie) na konkurencieschopnosť a ekonomickú životaschopnosť lesného hospodárstva.

• **Priorita 2: Podporiť výskum a technologický rozvoj na zlepšenie konkurencieschopnosti odvetvia lesného hospodárstva**

Vedeckovýskumnú základňu v lesnom hospodárstve tvoria Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen, Výskumná stanica štátnych lesov TANAP, Lesnícka fakulta Technickej univerzity vo Zvolene a Ústav ekológie lesa Slovenskej akadémie vied vo Zvolene. Je nevyhnutné predovšetkým vytvoriť ekonomické, právne, inštitucionálne a informačné nástroje na posilnenie lesníckeho výskumu, technologického rozvoja, inovácií a rýchlejšieho prenosu výsledkov do praxe.

• **Priorita 3: Zhodnocovanie a marketing lesných nedrevných produktov a služieb**

V súčasnosti na Slovensku nie je vytvorený systém trhovej realizácie väčšiny nedrevných lesných produktov, lesníckych služieb a mimoprodukčných funkcií lesa. Úžitky (funkcie) nehmotného charakteru, produkty a úžitky produkčnej funkcie lesov sa, okrem dreva a poľovnej zveri, v súčasnosti považujú za súbežné efekty drevoprodukčnej funkcie lesa alebo za pozitívne externality lesnej výroby, ktoré však nie sú predmetom trhu a nezohľadňujú sa ani v cenách drevných a nedrevných tovarov. V tejto oblasti je potrebné sústrediť sa na identifikáciu, kvantifikáciu a hodnotenie nedrevných produktov a úžitkov mimoprodukčných funkcií lesa a celospoločenskú akceptáciu mimoprodukčných funkcií ako externalít lesného hospodárstva.

• **Priorita 4: Podpora využívania lesnej biomasy na výrobu energie**

SR ako členský štát EÚ sa zaviazala podporovať využívanie obnoviteľných zdrojov energie a v rokoch 2010 - 2012 dosiahnuť 19 % podiel elektriny vyrobenej z nich a podiel 10 % na celkovej spotrebe energie. Celkový podiel drevnej biomasy, vrátane drevospracujúceho priemyslu na štátnej energetickej spotrebe, je približne 2 %. Štáty EÚ s porovnateľnými prírodnými podmienkami zabezpečujú biomasou 6 - 16 % svojej spotreby prvotných energetických zdrojov. Pre zlepšenie situácie je potrebné zabezpečiť predpoklady na využitie produkcie a energetického využívania drevnej biomasy ako dôležitého faktora udržateľného rozvoja regiónov, najmä vidieckych oblastí na podporu tvorby stabilných pracovných príležitostí, zlepšenia životného prostredia, rozvoja infraštruktúry a alternatívneho využívania lesných pozemkov a zvýšenie využitia palivovej drevnej biomasy z lesného hospodárstva do roku 2015 na úroveň bližiacu sa súčasnému využiteľnému potenciálu (2,3 mil. ton) uplatňovaním vhodných finančných a právnych nástrojov a výsledkov výskumu.

• **Priorita 5: Podporovať spoluprácu vlastníkov lesov a skvalitňovať vzdelávanie a odbornú prípravu v lesníctve**

Neštátne subjekty obhospodarujú 43,9 % výmery lesných porastov na Slovensku. Tieto subjekty sú z hľadiska veľkosti lesného majetku, organizačnej štruktúry, ale aj odbornosti vlastníkov a užívateľov lesov rozdielne. Garanciou odborného obhospodarovania lesov je uplatňo-

vane inštitútu odborného lesného hospodára. Je potrebné podporovať dobrovoľné združovanie neštátnych vlastníkov lesa, ako aj vytvárať projekty verejno-súkromných partnerstiev, t. j. spoluprácu medzi vlastníkami lesov, priemyslom a tretími stranami pri vývoji nových výrobkov, procesov, technológií a efektívnych trhov. Problematické sú najmä lesy malých výmer, v ktorých je sťažené hospodárenie podľa princípu trvalosti a vyrovnanosti všetkých činností a funkcií lesa.

Strategický cieľ 5: Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie

• **Priorita 1: Zabezpečiť implementáciu medzinárodných záväzkov, týkajúcich sa lesov a lesného hospodárstva pri realizácii cieľov národného lesníckeho programu**

Rozpracovanie záverov rokovaní medzinárodného charakteru zaoberajúcich sa problematikou TUR a postavenia lesníctva v tomto procese má rozhodujúci význam z pohľadu formovania základných strategických krokov EÚ k trvalo udržateľnému obhospodarovaniu lesov a rozvoju lesníctva. Z tohto dôvodu sú ich závery smerodajnými dokumentmi aj pre stratégiu a koncepciu slovenského lesného hospodárstva. Je nevyhnutná implementácia všetkých rozhodujúcich záverov z rokovaní celosvetových a európskych lesníckych podujatí do strategických, koncepcných a programových dokumentov lesného hospodárstva a zvyšovanie informovanosti a povedomia lesníckej i nelesníckej verejnosti o zámeroch a iniciatívach medzinárodného charakteru, či už na úrovni OSN, OECD alebo EÚ v oblasti lesného hospodárstva.

• **Priorita 2: Posilňovať medzirezortnú spoluprácu a koordináciu medzi politikami ovplyvňujúcimi lesy a lesné hospodárstvo**

Lesné hospodárstvo, ktoré je v kompetencii MP SR, predstavuje systém, v rámci ktorého sa realizujú aktivity súvisiace s kompetenciami viacerých rezortov - MŽP SR, MH SR, MŠ SR, MO SR, ako aj ďalších rezortov. K hlavným problémom však patrí najmä nedostatočná spolupráca, koordinácia aktivít a komunikácia so súvisiacimi odvetvami a rezortmi, slabá spolupráca zainteresovaných odvetví a rezortov pri uskutočňovaní opatrení súvisiacich s rozvojom vidieka a nedostatočná previazanosť politik súvisiacich odvetví a rezortov s lesníckou politikou. Pre zlepšenie situácie v tejto oblasti je potrebné vytvoriť vhodné rámce pre medzisektorovú spoluprácu medzi lesným hospodárstvom a súvisiacimi odvetvami a rezortmi s cieľom zosúladenia hospodárskych, environmentálnych a sociálno-kultúrnych cieľov a rozpracovanie cieľov národného lesníckeho programu do súvisiacich rezortných politik a programov.

• **Priorita 3: Zabezpečenie oprávnených záujmov a potrieb vlastníkov lesa a spoločnosti**

Cieľom trvalo udržateľného a funkčne integrovaného hospodárenia v lesoch je zabezpečenie oprávnených záujmov, požiadaviek a potrieb spoločnosti a vlastníkov lesov, t. j. optimalizácia plnenia funkcií lesov pre verejnosť a prijateľná miera podnikateľského zisku vlastníkov lesov.

Z dôvodu multifunkčného charakteru a špecifik lesnej výroby lesné hospodárstvo nedokáže pokrývať neustále sa zvyšujúci dopyt po mimoprodukčných funkciách tržbami z realizovanej produkcie dreva. Na zlepšenie súčasnej situácie treba vytvoriť podmienky na zachovanie a stabilizáciu lesov v znevýhodnených oblastiach s cieľom zlepšenia environmentálne-sociálneho aspektu rozvoja, riešenie nedostatočnej kompenzácie náhrad za obmedzenie vlastníckych práv a usporiadanie vlastníckych a užívateľských práv k lesným nehmotným funkciám a odstránenie pretrvávajúcej stagnácie v reštitučnom procese najmä súkromných lesov.

• **Priorita 4: Podporovať využívanie dreva z lesov obhospodarovaných trvalo udržateľným spôsobom**

Aj napriek rastúcemu záujmu o les ako súčasť životného prostredia a presadzovanie stále väčšej plochy lesov bez ich využitia na produkciu dreva táto zostáva najvýznamnejším ekonomickým zdrojom lesníctva a zabezpečuje pre lesné hospodárstvo až okolo 80 % tržieb a výnosov. Súčasťou produkcie a spracovania dreva je i tvorba pracovných miest prevažne vo vidieckych oblastiach. V tejto oblasti je potrebné presadzovanie významu certifikácie lesov a spotrebiteľských reťazcov na báze dreva.

• **Priorita 5: Podporovať environmentálne vzdelávanie a systematickú prácu s verejnosťou s cieľom dosiahnutia pozitívnej zmeny v chápaní významu lesného hospodárstva u verejnosti**

Les je pre verejnosť atraktívnym a výnimočným prostredím, ktoré je zároveň zdrojom poznania a prostriedkom výchovy. Dopyt po relaxácii v prírode sa zvyšuje. Jedným z nástrojov práce s verejnosťou je lesná pedagogika. Zahŕňa rôzne aktivity na formovanie pozitívnych postojov všetkých skupín obyvateľstva, ale najmä detí a mládeže k lesu a lesníctvu. Ako nevyhnutné sa v tejto oblasti javí vypracovanie a realizácia komplexnej stratégie a vytvorenie zodpovedajúcich inštitucionálnych podmienok na zabezpečenie systematickej práce s verejnosťou.

Charakteristika štruktúry a jednotlivých prvkov Národného lesníckeho programu nie je komplexným výpočtom obsahu tohto strategického dokumentu. Podčiarkuje však nevyhnutnosť schválenia a realizácie novej lesníckej politiky Slovenskej republiky nielen v pôsobnosti rezortu pôdohospodárstva, ale aj v kontexte politik, koncepcií, programov a projektov všetkých rezortov, ktoré ovplyvňujú existenciu, stav a racionálne využitie lesa.

Ing. Pavel Toma

riaditeľ odboru manažmentu lesných zdrojov a lesníckej politiky
Ministerstvo pôdohospodárstva SR